

IN MEMORIAM

ПАМ'ЯТІ ВИДАТНОГО ВЧЕНОГО-КОНСТИТУЦІОНАЛІСТА МАРКА ПИЛИПОВИЧА ОРЗІХА

Юридична громадськість попросила з провідним вченим-конституціоналістом, академіком Марком Пилиповичем Орзіхом, який помер 1 серпня 2016 р. на 91-му році життя.

Марко Пилипович Орзіх народився 26 жовтня 1925 р. в Одесі.

Навчався в Одеській спецшколі Військово-повітряних сил СРСР. Закінчив Серпуховське військово-повітряне училище.

Активний учасник Великої Вітчизняної війни. Брав участь у бойових діях у складі штурмових авіаційних полків, учасник штурму міста Радом, визволення міст Лодзь та Варшава, взяття фортеці Кюстрин, міст Штрагард, Наугард, Польцін, завершення розгрому берлінської групи німецьких військ та взяття Берліну.

Після війни проходив військову службу у Німеччині.

У 1954 р. закінчив Одеський державний університет. Працював у прокуратурі, міліції. Полковник міліції. З 1955 р. – викладач ВЮЗІ (Всесоюзного Юридичного заочного інституту) (за сумісництвом), з 1968 р. – старший викладач, доцент, професор, завідувач кафедри Одеського державного університету ім. І.І. Мечникова. Одночасно обіймав посади заступника декана факультету, декана факультету ОДУ ім. І.І. Мечникова та з часу заснування Одеської національної юридичної академії (1997 р.), з 2010 року – проректора Національного університету «Одеська юридична академія» з міжнародних зв'язків, зав. кафедри конституційного права.

Присуджені вчені ступені кандидата юридичних наук (1966 р.) та доктора

юридичних наук (1979 р.). Присвоєні вчені звання доцента (1967 р.), професора (1981 р.), почесні звання Заслужений діяч науки і техніки України (1992 р.) та Почесний професор академії (ОНЮА – 2002 р.).

На науково-дослідницькій базі кафедри започатковується наукова школа людського виміру права та феномена місцевого самоврядування як основної ланки громадянського суспільства, що одержує безпосередньо практичний вихід. Вчений був автором-виконавцем або експертом щодо проектів законів, регіональних і локальних правотворчих актів, по проектах Конституцій СРСР та УРСР (1977–1978), Конституції України (1996), по законодавчому забезпеченню правової реформи (1992–2005) та конституційному супроводженню політичної реформи в Україні.

Напрями наукової діяльності – теорія права, політологія, державне управління та місцеве самоврядування, конституційне право.

Ці напрями науково-прикладної діяльності одержують високу оцінку, зокрема Президента України, який своїм Указом (1992 р.) присвоює вченому почесне звання Заслуженого діяча науки і техніки України, нагороджує орденом «За заслуги». Уряд України відзначає вченого Грамотою – Подякою «За вагомий особистий внесок у створення та розвиток загальнонаціональної системи підготовки, перепідготовки і підвищення кваліфікації державних службовців, високий професіоналізм». Конституційний Суд України, відзначаючи вченого спеціальним Дипломом, вказує на «значний особистий внесок у становлення правової держави, розвиток юридичної

ної ради Центральної виборчої комісії, член правління і експерт Фонду місцевого самоврядування при Президентові України, голова Південного регіонального відділення Асоціації політологів України, керівник Науково-методичної ради Одеської обласної ради, радник Одеського міського голови, заступник голови Науково-координаційної ради при Управлінні юстиції в Одеській області, віце-президент Фонду сприяння розвитку культури народів Причорномор'я, заступник голови та юридичний консультант Асоціації культурної українсько-китайської співдружності.

Виступав з юридичною та політичною проблематикою у відомих у світі центрах науки, освіти, міжнародної співпраці Азербайджану, Болгарії, Італії, Канади, Німеччини, Росії, США, Франції, Угорщини, Японії.

Досвід роботи із зарубіжними колегами став у нагоді в умовах прагнення України до інтеграції у науково-освітній та правовий простір.

На посаді проректора з міжнародних зв'язків ОНЮА Марко Пилипович сприяв становленню та розвитку міжнародного співробітництва академії, організації співпраці з міжнародними організаціями, фондами, зарубіжними центрами освіти і науки, був керівником та виконувачем міжнародних освітньо-наукових та прикладних програм, безпосереднім організатором підготовки та вступу академії до Асоціації європейських університетів, приєднання академії серед перших українських вищих навчальних закладів до Болонського процесу.

М.П. Орзіх виконував обов'язки експерта від України в Європейському суді з прав людини, офіційного представника держави у Комісії Ради Європи «За демократію через право» (Венеціанська комісія).

Біографічні нариси про Марка Пилиповича Орзіха опубліковані у 36 регіональних, республіканських та зарубіжних виданнях.

Марко Пилипович Орзіх давно вже став одним із символів одеської юри-

дичної школи Національного університету «Одеська юридична академія», втілення строгої наукової принциповості, що поєднується з постійним рухом вперед, пошуками нових рішень, відповіді на складні питання сучасності.

Важко переоцінити внесок М.П. Орзіха у розвиток українського конституціоналізму, юридичної науки загалом, підготовку юридичних кадрів. Навіть численні державні, відомчі та громадські нагороди не можуть відобразити усього надбання, яким можна було б показати його дійсну роль для розвитку вітчизняної юриспруденції, передусім, одеської школи права. Справа, якій служить вчений, надзвичайно важлива для формування юридичної думки, позаяк зосереджує увагу на фундаментальних правових постулатах, до яких не є байдужими профілюючі галузі права. Він відкрив широку дорогу молодим правникам, які розпочали свій науковий шлях, посилаючись на його численні праці, витончений науковий стиль та ясний погляд на складні переплетіння юридичних проблем. Такі праці вченого, як «Людський вимір права: доктринальна ретроспектива і сучасна постановка проблеми», «Україна вакантна для лідерів-особистостей», «Болонський процес та вища освіта в Україні (на матеріалах Одеської національної юридичної академії)», «Конституційна реформа в Україні» та багато інших заклали фундамент наукових розробок на багато років уперед, примушують юристів бачити перспективи розвитку права та юридичної освіти в Україні, надихають на нові правові зрушення.

Марко Пилипович гармонійно поєднував у собі багато талантів: він був не тільки видатним вченим, але й блискучим педагогом. Глибоке і всебічне знання предмета, енциклопедична освіта, ораторська майстерність – все це відрізняє манеру викладання М.П. Орзіха. Без перебільшення можна сказати, що тим, хто вчився у Марка Пилиповича, надзвичайно пощастило – вивчати конституційне право у відомого фахівця-майстра.

Глибоку повагу викликають не тільки високопрофесійні, а й людські якості Марка Пилиповича. Він завжди у важкий час прийде на допомогу людині, насамперед своїм учням і послідовникам. Марко Пилипович – вчений високої порядності, чесності, принциповості, мужності й волі. Його постійно оточували молоді юристи, яким він ніколи не відмовляв у допомозі – чи то висновки зі складного питання, вибір теми дисертації або думка про законопроект.

Активна життєва позиція, талант науковця, глибока порядність, відповідальність за доручену справу, доброта та доброзичливість – це лише деякі риси, що характеризували М.П. Орзіха.

Після виходу на пенсію у 2011 році Марко Пилипович продовжував займатися наукою, працював з дисертантами, підтримував постійний зв'язок з кафедрою конституційного права Національного університету «Одеська юридична академія», виконував обов'язки заступника голови спеціалізованої вченої ради з захисту докторських дисертацій, головного редактора журналу «Юридичний вісник».

Світла пам'ять про Марка Пилиповича Орзіха – авторитетного вченого-конституціоналіста, громадського діяча і чуйну людину – надовго збережеться у серцях усіх, з ким він працював та спілкувався.

*С.В. Ківалов, В.В. Завальнюк, М.Р. Аракелян, Ю.Є. Полянський,
В.О. Туляков, М.В. Афанасьєва, М.Ф. Крикливий, М.І. Пашковський,
В.В. Дудченко, К.М. Вітман, С.П. Кравченко, А.О. Неугодніков,
В.М. Підгородинський, В.В. Серафімов, Б.А. Пережняк, О.В. Тодошак,
М.М. Стоянов, Г.І. Чанишева, А.Р. Крусян, Н.В. Мішина,
В.О. Міхальов, П.А. Аленін, Л.Р. Біла-Тіунова, Є.В. Додін,
О.О. Івакін, І.І. Каракаш, Л.І. Кормич, Н.А. Мірошниченко,
І.М. Сирота, В.В. Тищенко, Є.О. Харитонов, О.І. Харитонова*